

ieder(in)



# VN-verdrag Handicap

Wat staat erin en wat hebben we eraan?



# Inhoud

Een belangrijk verdrag	04
Mensenrechten	06
Zes belangrijke principes	10
Het VN-verdrag Handicap in Nederland	15
Wat heb je als burger aan het verdrag?	22
Wat kun je als lokale belangenbehartiger met het verdrag?	27
Meer informatie	30

# Een belangrijk verdrag

**Het VN-verdrag Handicap is een mensenrechtenverdrag. Het doel van het verdrag is dat de positie van mensen met een beperking wereldwijd verbetert. En dat samenlevingen toegankelijk en inclusief worden.**

Het VN-verdrag Handicap is glashelder over de rechten van mensen met een beperking. Mensen met een beperking hebben recht op gelijke behandeling, gelijke kansen, gelijke toegang, eigen regie en participatie, mobiliteit, inclusief onderwijs, werk en een behoorlijke levensstandaard.

Het verdrag is in 2006 door de Verenigde Naties in New York ondertekend. Maar een VN-verdrag geldt pas in een land, als de regering van dat land het verdrag ratificeert (goedkeurt). Nederland heeft het VN-verdrag Handicap in 2016 geratificeerd. Sindsdien geldt het verdrag ook in ons land.

Wat staat er eigenlijk in het verdrag? Wat is er in Nederland voor mensen met een beperking veranderd door het verdrag? Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het verdrag? En wat hebben mensen met een beperking eigenlijk zelf aan het verdrag? Antwoorden op deze vragen vind je in deze brochure.



Met deze brochure wil de Alliantie VN-verdrag Handicap meer bekendheid geven aan het VN-verdrag Handicap. Het is belangrijk dat steeds meer mensen weten dat het verdrag er is en weten wat erin staat.

De Alliantie hoopt ook dat deze brochure mensen en organisaties helpt bij het goed uitvoeren van het verdrag. Goed uitvoeren van het VN-verdrag Handicap is belangrijk, want mensen met een beperking willen net als ieder ander volwaardig leven in de samenleving. Dat is niet alleen hun wens, maar ook hun recht. En niet zomaar een recht: het is een mensenrecht.



# Mensen- rechten

Kort na de Tweede Wereldoorlog is de Verenigde Naties opgericht. Sindsdien werken de VN-lidstaten samen aan het internationaal recht, veiligheid en mensenrechten. Deze rechten legt de VN vast in mensenrechtenverdragen.

## **Wat zijn mensenrechten?**

Mensenrechten zijn belangrijke fundamentele rechten en vrijheden voor alle mensen. Ze gelden voor alle mensen op de wereld. Het gaat om burgerrechten en politieke rechten, zoals het recht op vrijheid en vrijheid van meningsuiting. En om sociale, culturele en economische rechten, zoals het recht op onderwijs, het recht op werken, het recht op voedsel en het recht op deelname in de cultuur.

## **Verdragen**

De VN heeft deze mensenrechten vastgelegd in een verklaring en in twee algemene verdragen:

- de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens,
- het VN-verdrag over Burgerrechten en Politieke Rechten
- het VN-verdrag over Economische, Sociale en Culturele Rechten.





Daarnaast sluit de VN ook verdragen over speciale onderwerpen of voor speciale groepen mensen. Zoals het verdrag tegen rassendiscriminatie. Of de mensenrechtenverdragen voor vrouwen en kinderen. Deze aparte verdragen moeten uitsluiting van kwetsbare groepen voorkomen.

### **Mensen met een beperking worden wereldwijd ongelijk behandeld en buitengesloten**

#### **Waarom een apart VN-verdrag Handicap?**

Mensenrechten gelden uiteraard ook voor mensen met een beperking. Toch is in bijna alle landen van de wereld het verschil tussen mensen met een beperking en mensen zonder beperking groot. Mensen met een beperking worden wereldwijd ongelijk behandeld en buitengesloten. Daarom heeft de VN besloten ook een speciaal mensenrechtenverdrag op te stellen voor mensen met een beperking. Het VN-verdrag Handicap is nodig om de positie van mensen met een beperking wereldwijd te verbeteren.

## **Recht op wat?**

In het VN-verdrag Handicap staan geen nieuwe rechten. Het is een uitwerking van al bestaande mensenrechten. Maar om welke rechten gaat het precies?

In het laatste hoofdstuk van deze brochure vind je een samenvatting van alle artikelen van het VN-verdrag Handicap. Hieronder een selectie van de belangrijkste rechten uit het verdrag:

## **Recht op gelijke behandeling**

Artikel 4.1 zegt: deelnemende staten moeten waarborgen en bevorderen dat mensen met een handicap op geen enkele wijze op grond van hun handicap gediscrimineerd worden.

Artikel 5.3 zegt: om gelijkheid te bevorderen en discriminatie uit te bannen moeten deelnemende staten maatregelen nemen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht.

## **Recht op gelijke toegang**

Artikel 9.1 zegt dat de overheid ervoor moet zorgen dat mensen met een handicap zelfstandig kunnen leven en volledig kunnen meedoen. De overheid moet maatregelen nemen die ervoor zorgen dat mensen met een handicap op voet van gelijkheid toegang hebben tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie en tot andere publieke voorzieningen en diensten van overheid

en bedrijfsleven. Het artikel noemt onder andere: toegang tot gebouwen, wegen, vervoer, scholen, medische voorzieningen, werkplekken, informatie, communicatie- en nooddiensten.

## **Recht op zelfstandig juridisch handelen**

Artikel 12.1 zegt dat mensen met een handicap zelf juridische handelingen mogen uitoefenen, ze zijn handelingsbekwaam.

Artikel 12.3 zegt dat de overheid ervoor moet zorgen dat mensen met een handicap zo nodig onafhankelijke ondersteuning kunnen krijgen bij het uitoefenen van juridische handelingen (handelingsbekwaamheid).

## **Recht op eigen regie en participatie**

Artikel 19 zegt dat mensen met een handicap het gelijke recht hebben om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen. De overheid moet doeltreffende en passende maatregelen nemen zodat mensen met een handicap volledig kunnen meedoen in de maatschappij, zonder daarbij gebonden te zijn aan een bepaalde verblijfplaats, regelingen e.d.

## **Recht op mobiliteit**

Artikel 20 zegt dat de overheid effectieve maatregelen moet treffen om de



persoonlijke mobiliteit van mensen met een handicap met de grootst mogelijke zelfstandigheid te waarborgen. Mensen met een handicap moeten zich kunnen verplaatsen op de wijze en tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs.

### **Recht op informatie**

Artikel 21 bepaalt dat informatie en (massa)media voor iedereen toegankelijk moeten zijn.

### **Recht op inclusief onderwijs**

Artikel 24.1 zegt dat mensen met een handicap recht hebben op onderwijs. De overheid moet zorgen voor een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren. Doel hiervan is dat mensen met een handicap naar vermogen hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit optimaal moeten kunnen ontwikkelen.

### **Recht op arbeid**

Artikel 27.1 zegt dat mensen met een handicap, net als ieder ander, recht hebben op in vrijheid gekozen of aanvaard werk om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. De overheid moet hiervoor passende maatregelen treffen, zodat mensen met een handicap toegang hebben tot de arbeidsmarkt (ook scholing voor werk) van zowel overheid als bedrijfsleven.

### **Recht op een behoorlijke levensstandaard**

Artikel 28.1 zegt dat mensen met een beperking recht hebben op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en hun gezinnen (incl. voldoende voeding, kleding en huisvesting).

### **Recht op cultuur, recreatie, vrije tijd, sport**

Artikel 30 zegt dat mensen met een beperking, ook kinderen, net als ieder ander mee moeten kunnen doen aan het culturele leven, recreatie, vrije tijd en sport. Ze hebben recht op toegang tot sportlocaties en sportactiviteiten, televisieprogramma's, film, theater, musea, etc. De overheid moet passende maatregelen nemen waardoor mensen met een handicap hun creatieve, artistieke en intellectuele talent kunnen ontwikkelen en gebruiken. Hierbij hebben ze recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, zoals gebarentaal en dovencultuur. De overheid moet ervoor zorgen dat mensen met een handicap specifieke sport- en recreatieactiviteiten kunnen organiseren en daaraan kunnen deelnemen. Ze hebben recht op passende middelen, instructie en training.

# Zes belangrijke principes

Om het VN-verdrag Handicap goed uit te kunnen voeren, is het belangrijk om te weten dat het verdrag uitgaat van een aantal principes. Bij het maken van wet- en regelgeving, bij het inrichten van de omgeving, bij het ontwerpen van producten en bij het aanbieden van diensten moeten deze principes altijd meegenomen worden.

## **Principe 1 – Gelijkheid**

Het VN-verdrag Handicap gaat uit van het gelijkheidsbeginsel. Het gelijkheidsbeginsel gaat over gelijke behandeling en gelijke kansen. De basis van dit beginsel is dat iedereen in gelijke gevallen gelijk behandeld moet worden, ongeacht de verschillen tussen mensen.

Om iedereen gelijke kansen te geven, is het soms nodig om juist niet gelijk te behandelen. Bijvoorbeeld bij een sollicitatie bij gelijke geschiktheid de voorkeur geven aan een sollicitant die een achterstand heeft op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld een vrouw of iemand met een beperking). Of voor iemand een werkplek aanpassen zodat hij ook kan werken. Deze vormen van ongelijke behandeling zorgen voor gelijke kansen en zijn daarom niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Het tegenovergestelde van gelijke behandeling is discriminatie. Discriminatie is in alle gevallen verboden. In artikel 4 van het verdrag staat dat landen die het verdrag hebben ondertekend, maatregelen moeten nemen die discriminatie uitbannen.



## **Principe 2 – Autonomie**

Autonomie (zelfstandigheid en eigen regie) is een belangrijk grondbeginsel van het verdrag. In het verdrag staat bijvoorbeeld dat mensen met een beperking het recht hebben om zelfstandig naar school te gaan en zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik moeten kunnen maken.

### **Mensen met een beperking moeten zelfstandig besluiten kunnen nemen over bijvoorbeeld geldzaken of over waar zij willen wonen**

Onafhankelijkheid en handelingsbekwaamheid lopen als een rode draad door het verdrag. Mensen met een beperking moeten zelfstandig besluiten kunnen nemen over bijvoorbeeld geldzaken of over waar zij willen wonen. Als ze dat niet alleen kunnen, dan moeten ze daarbij ondersteuning krijgen. Daarbij is het niet de bedoeling dat het maken van de keuze overgenomen wordt, bijvoorbeeld voor de eigen bestwil. De ondersteuning moet iemand helpen bij het maken van een eigen keuze; zelfs als die keuze misschien niet verstandig lijkt te zijn.

### **Principe 3 - Toegankelijkheid**

Om mee te kunnen doen aan de samenleving, moet de samenleving toegankelijk zijn. In de artikelen 8 en 9 van het verdrag staat dat iedereen recht heeft op toegang tot gebouwen, voorzieningen en informatie. Dat betekent dat er maatregelen genomen moeten worden die de omgeving, vervoer, informatie, de werkplek, openbare faciliteiten en diensten voor iedereen toegankelijk maken. Zonder toegankelijkheid geen deelname.

### **Principe 4 – Doeltreffend (maar niet onevenredig belastend)**

In het verdrag staat dat aanpassingen die nodig zijn om obstakels in de samenleving weg te nemen, doeltreffend moeten zijn, maar ze mogen anderen niet onevenredig of onnodig belasten. Maar wat is onevenredig?

#### **Niet de beperking is het probleem, maar de manier waarop de samenleving is ingericht**

Er bestaat helaas geen duidelijke richtlijn of definitie voor wat wel of niet onevenredig belastend is. Om het begrip onevenredig toch iets te verduidelijken, geven we hier twee voorbeelden. Werknemers die minder energie hebben door een chronische ziekte, hebben recht op aanpassing van de werktijd, maar alleen als dat geen onevenredig grote nadelen heeft voor het bedrijf. Openbare gebouwen moeten toegankelijk gemaakt worden, maar niet ten koste van bijvoorbeeld de historische waarde van een gebouw.

### **Principe 5 – Ervaringsdeskundigen betrekken: niets over ons zonder ons**

Het VN-verdrag Handicap uitvoeren kan niet zonder ervaringsdeskundigen. Sterker nog, het verdrag schrijft voor dat de overheid, brancheorganisaties en ondernemingen bij het uitvoeren van het verdrag ervaringsdeskundigen moeten betrekken: niets over ons zonder ons.

In het verdrag staat overigens nergens letterlijk het woord ‘ervaringsdeskundigen’, maar wel dat organisaties die het verdrag moeten uitvoeren, mensen met een beperking moeten raadplegen en hen actief moeten betrekken via hun vertegenwoordigende organisaties.

## **Principe 6 – Denken vanuit een ander perspectief: het sociaal model**

Je kunt op verschillende manieren kijken naar mensen met een beperking. Bijvoorbeeld: mensen met een beperking hebben hulp nodig. Of: mensen met een beperking moeten beter gemaakt worden. En als ze niet beter gemaakt kunnen worden, dan maken we speciale aanpassingen voor ze. Bijvoorbeeld een speciale school of speciaal vervoer. Deze manier van kijken naar mensen met een beperking komt voort uit het medisch model. Lange tijd is het medisch model de dominante gedachte geweest in Nederland.

Het VN-verdrag Handicap gebruikt een andere visie: het sociaal model. Het sociaal model gaat uit van een ander perspectief: niet de beperking is het probleem, maar de manier waarop de samenleving is ingericht. De kern van het sociaal model is dat mensen met een beperking gehandicapt gemaakt worden door de maatschappij. Een handicap ontstaat vooral door ontoegankelijkheid.

Als je op deze manier naar mensen met een beperking kijkt, dan ligt het oplossen van de handicap niet bij het individu, maar bij de maatschappij. Het VN-verdrag Handicap richt zich daarom op het wegnemen van obstakels die mensen met een beperking verhinderen om daadwerkelijk mee te kunnen doen.







# Het VN-verdrag Handicap in Nederland

De overheid en maatschappelijke sectoren moeten het VN-verdrag Handicap in Nederland uitvoeren. Uitvoering van een mensenrechtenverdrag neemt jaren in beslag. Daarom mag de uitvoering stapsgewijs. Hoe heeft Nederland de uitvoering van het VN-verdrag Handicap opgepakt? Wat is er sinds de ratificatie in ons land veranderd?

## Besluiten en maatregelen

De overheid en maatschappelijke organisaties moeten maatregelen nemen die de gelijke behandeling en participatie van mensen met een beperking verbeteren. Hieronder de belangrijkste besluiten en maatregelen die sinds de ratificatie in 2016 zijn genomen.

### **Uitbreiding Wet Gelijke Behandeling handicap of chronische ziekte**

Tegelijk met de ratificatie van het verdrag in 2016 is de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wet Gelijke Behandeling h/cz) uitgebreid met goederen en diensten. Dat betekent dat de Wet Gelijke Behandeling h/cz ook geldt voor winkels, restaurants, theaters, sportverenigingen, leveranciers, kappers, verzekeraars, banken etc. Wat deze uitbreiding voor mensen betekent, lees je in het hoofdstuk 'Wat heb je als burger aan het verdrag?'

### **Aanpassing in de Kieswet**

Kort na de ratificatie is de Kieswet gewijzigd. Daarin werd opgenomen dat stemlokalen voor iedereen toegankelijk moeten zijn.

## **Lokale Inclusie Agenda**

Tegelijk met de ratificatie van dit VN-Verdrag Handicap in 2016 is aan de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet de verplichting toegevoegd om in een periodiek plan op te nemen hoe de gemeente het verdrag gaat uitvoeren. Dit periodieke plan noemen we de Lokale Inclusie Agenda. Elke gemeente moet een Lokale Inclusie Agenda opstellen. Veel gemeenten hebben inmiddels een Lokale Inclusie Agenda.

## **Besluit Toegankelijkheid**

In 2017 is het Besluit algemene toegankelijkheid aangenomen. Hiermee is algemene toegankelijkheid de norm geworden. Dit besluit is een aanpassing van de Wet Gelijke Behandeling h/cz. In het besluit staat dat alle sectoren, dus ook de overheid, een actieplan moeten maken waarin zij aangeven hoe zij werken aan het bereiken van de algemene toegankelijkheid.

## **Bestaande wetten getoetst aan het VN-verdrag**

De Raad van State heeft alle landelijke wetgeving getoetst aan het VN-verdrag Handicap. Dat betekent helaas niet dat alle landelijke wetten en beleidsregels in ons land nu voldoen aan het verdrag. Bovendien worden veel wetten sinds de decentralisatie van 2015 door gemeenten uitgewerkt. Gemeenten hebben daarin veel vrijheid. Daardoor gaat er in de uitvoering nog veel mis. In een gedecentraliseerd land is uitvoering van een VN-verdrag een stuk complexer.

## **Programma Onbeperkt Meedoen**

In 2018 is het kabinet het programma Onbeperkt meedoen! gestart. Doel van het programma is Nederland toegankelijker maken. Het ministerie van VWS voert het programma uit, samen met organisaties van mensen met een beperking, werkgeversorganisaties, MKB-Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

## **MKB Toegankelijk**

Om winkels en horecagelegenheden beter toegankelijk te maken, zijn MKB-Nederland en VNO-NCW gestart met MKB Toegankelijk. MKB Toegankelijk is onderdeel van het Programma Onbeperkt Meedoen van

het ministerie van VWS. MKB Toegankelijk geeft informatie en advies en het stimuleert brancheorganisaties en ondernemers om werk te maken van toegankelijkheid. Ook laat MKB Toegankelijk zien dat toegankelijk ondernemen een meerwaarde heeft.

### **Actieplan Toegankelijk Stemmen**

Dit actieplan moet zorgen voor meer bewustwording over toegankelijke verkiezingen. Het plan omvat 11 actiepunten die moeten zorgen voor betere toegankelijkheid van de stemlokalen, begrijpelijke informatie over stemmen, meer kennis en bewustwording van leden van de stembureaus en het begrijpelijk spreken en schrijven door politieke partijen.

### **Actieplan Toegankelijke Bouw**

Doel van dit actieplan is de toegankelijkheid van openbare gebouwen, kantoren en woningen te verbeteren. Het actieplan is in 2018 gestart. Het Normeninstituut NEN heeft in 2021 opdracht gekregen een norm op te stellen. Dit doet de NEN samen met organisaties in de bouw, woningcorporaties, projectontwikkelaars, architecten, kennisinstituten, bouwopleidingen, gemeenten en consumenten. De norm treedt in 2023 in werking op basis van vrijwilligheid. Als de norm onvoldoende gebruikt wordt, dan wordt het mogelijk een wettelijk verplichte norm.



## **Actieplan toegankelijk OV en doelgroepenvervoer**

In 2018 start het actieplan OV en doelgroepenvervoer. Doel is zorgen dat mensen met een beperking zo zelfstandig mogelijk kunnen reizen. Daarvoor moet vooral het OV toegankelijker worden. Eind 2022 tekenden vervoerders en overheden het Bestuursakkoord Toegankelijkheid OV 2022-2032. Ze gaan de komende tien jaar samenwerken aan meer toegankelijkheid in het OV. Denk aan toiletten in de trein, werkende liften in stations, betere aansluiting tussen verschillende vormen van vervoer, toegankelijke reisinformatie en reisassistentie.

## **Tijdelijk Besluit digitale toegankelijkheid**

In 2018 is het Tijdelijk Besluit digitale toegankelijkheid in werking getreden. In dit besluit staat dat websites en apps van de overheid toegankelijk gemaakt moeten worden. Ondanks dit besluit zijn veel overheidswebsites en -apps nog niet toegankelijkheid. Vanaf 2023 gaat het ministerie van Binnenlandse Zaken meer ondersteuning geven en meer toezicht houden op de uitvoering van dit besluit.

## **Wet erkenning Nederlandse Gebarentaal**

Sinds 1 juli 2021 is Nederlandse Gebarentaal een officiële taal. De overheid moet het gebruik van Nederlandse Gebarentaal in de samenleving aanmoedigen, bijvoorbeeld in het onderwijs en op het werk. Wat dit voor mensen betekent, lees je in het hoofdstuk 'Wat heb je als burger aan het verdrag'.

## **Bereikbaarheid 112**

Het nationale noodnummer 112 is sinds begin 2021 ook via sms bereikbaar. En vanaf februari 2022 ook via de 112NL app. Hiermee is 112 beter toegankelijk voor mensen met een gehoor- en spraakbeperking.

## **Audiodescriptie publieke televisieprogramma's**

Van 2023 tot en met 2026 geeft de overheid ieder jaar een miljoen extra aan de NPO om meer televisieprogramma's te maken met audiodescriptie. Audiodescriptie is een gesproken beschrijving van wat er te zien is. Het maakt televisieprogramma's toegankelijk voor blinden en slechtzienden.



### **Uitbreiding Artikel 1 in de Grondwet**

In januari 2023 stemt de Eerste Kamer in met uitbreiding van Artikel 1 van de Grondwet. Dit artikel gaat over gelijke behandeling en antidiscriminatie. In het artikel staat: 'Iedereen die zich in Nederland bevindt wordt in gelijke gevallen gelijk behandeld. Het is in ons land verboden om iemand te discrimineren op basis van godsdienst, politieke voorkeur, levensovertuiging, geslacht, ras of op welke grond dan ook.' Aan deze opsomming worden twee grondslagen toegevoegd: 'seksuele gerichtheid' en 'handicap'.

### **Code Diversiteit en Inclusie in de culturele sector**

Brancheverenigingen in de culturele sector hebben de Code Diversiteit en Inclusie opgesteld. Doel van de Code is een gelijkwaardige en toegankelijke cultuursector. Niet alleen voor het publiek, maar ook voor makers, artiesten, producenten en andere werknemers in de culturele sector. Steeds meer musea en theaters maken tentoonstellingen en voorstellingen toegankelijk voor mensen met een zichtbare of onzichtbare beperking. Dat doen ze onder andere met ondertiteling, gebarentolken, audiodescriptie en prikkel-arme voorstellingen.

### **Stappen vooruit, maar er moet nog veel gebeuren**

De uitvoering van het VN-verdrag Handicap in Nederland komt dus wel op gang, maar het gaat langzaam. En ook niet overal even goed. Er moet nog veel gebeuren.

## **Kritische vragen van de VN**

Sinds de ratificatie moet Nederland de VN laten weten hoe het in ons land gaat met de uitvoering van het verdrag. De overheid heeft in 2018 een eerste rapportage naar de VN gestuurd. Ook het College voor de Rechten van de Mens rapporteert aan de VN. Dat doet het College omdat het in ons land officieel toezichthouder is op uitvoering van het verdrag. En ook belangenorganisaties van mensen met een beperking rapporteren aan de VN over hoe het in ons land gaat met de uitvoering van het verdrag. Dit zijn de zogenaamde Schaduwrapportages.

Naar aanleiding van de rapportages heeft de VN in april 2022 een lijst met zeer kritische vragen opgesteld. De vragen gaan over zaken die in ons land nog niet in orde zijn, de zogenaamde ‘List of issues’.

De VN heeft onder meer vragen over:

- de gevolgen van de decentralisaties in ons land; de verschillen tussen gemeenten zijn te groot,
- dat je in Nederland een voorziening zelf moet aanvragen, terwijl de overheid zelf moet regelen dat mensen met een beperking toegang hebben tot de samenleving,
- zorg onder dwang en vrijheidsbeperking in de zorg,
- de stapeling van zorgkosten door de hoge eigen bijdragen.

De overheid heeft deze vragen in november 2022 beantwoord. In 2023 of 2024 gaat de VN een oordeel geven over de Nederlandse uitvoering van het verdrag. Dat gebeurt tijdens een bijeenkomst in Genève.

## **Moties**

Ook meerdere politici zien in dat er in ons land meer moet gebeuren om het VN-verdrag Handicap goed uit te voeren. De Tweede Kamer heeft hiervoor meerdere moties aangenomen. Een aangenomen motie geeft de regering de opdracht om iets te doen of te veranderen. Dat is niet vrijblijvend. Maar hoe en wanneer de regering zo'n motie uitvoert, bepaalt de regering zelf (tenzij dat ook al meteen in de motie is bepaald).

In deze brochure noemen we één opvallende en belangrijke motie. In 2022 neemt de Tweede Kamer met een ruime meerderheid een motie aan voor



het opstellen van een meerjarige nationale strategie voor mensen met een beperking. Een nationale strategie om achterstelling en uitsluiting uit te bannen. De meerjarige strategie is een lange termijnplan die losstaat van kabinetten en regeerperiodes.

### **Initiatiefnota Ons land is beperkt**

Ook noemen we hier graag de initiatiefnota 'Ons land is beperkt'. Met een initiatiefnota kan een Tweede Kamerlid een bepaalde kwestie aan de orde stellen en daarover voorstellen doen. In deze nota staan maar liefst 71 concrete voorstellen die ervoor zorgen dat mensen met een handicap volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. De regering en de Tweede Kamer gaan de nota bespreken.

### **Facultatief Protocol**

Bij het VN-verdrag Handicap hoort ook het zogenaamde Facultatief Protocol. Dit protocol bepaalt dat je als individu of als belangengroep rechtstreeks bij het VN Comité kunt klagen over je overheid als die zich niet houdt aan het verdrag. Het is dus een manier om je individuele recht te krijgen als dat via nationale wetgeving niet lukt. Helaas kunnen Nederlandse burgers en organisaties geen gebruik maken van dit protocol, want Nederland heeft het Facultatief Protocol nog niet geratificeerd. Als Nederland alsnog dit protocol ratificeert, dan moeten burgers en organisaties overigens nog steeds eerst via het eigen rechtssysteem hun recht zien te halen.

### **Tot slot**

Ondanks deze besluiten en maatregelen hebben mensen met een beperking of chronische aandoening in Nederland nog steeds te maken met forse achterstanden. En dat op meerdere terreinen van het leven, zoals inkomen, werk en wonen. Belangenorganisaties hebben in hun schaduwrapportage zelfs vastgesteld dat de positie van mensen met een beperking sinds de ratificatie van het verdrag op sommige terreinen is verslechterd. En ook de rapportages van het College voor de Rechten van de Mens laten zien dat er in Nederland nog veel moet gebeuren om de ongelijkheid tussen mensen met en zonder beperking op te heffen.

# Wat heb je als burger aan het verdrag?

Het is mooi dat er een mensenrechtenverdrag is waarin staat dat mensen met een beperking recht hebben op gelijke behandeling. En dat zij - net als ieder ander - moeten kunnen deelnemen aan de samenleving. Maar in de praktijk is dat in Nederland nog niet zo. Wat hebben mensen met een beperking in hun dagelijks leven aan het verdrag?

## **Met het verdrag in de hand naar de rechter?**

Een veel gestelde vraag is: als ik vanwege mijn beperking ongelijk behandeld word, kan ik dan met het verdrag in de hand naar de rechter stappen? Nee, dat kan helaas niet. Internationale mensenrechten kun je niet afdwingen bij de nationale rechter. Nationale rechters kunnen alleen uitspraken doen over nationale wetgeving. Wat kan wel?

## **Doeltreffende voorziening vragen**

Sinds de ratificatie van het verdrag is de Wet gelijke behandeling handicap of chronische ziekte uitgebreid met goederen en diensten. Dat betekent dat deze wet sindsdien ook geldt voor horeca, musea, winkels, theaters, verzekeraars etc. De wet gold al voor het onderwijs, werk, woningen en openbaar vervoer.



In de Wet Gelijke Behandeling chronische ziekte of handicap staat dat ondernemers geleidelijk de algemene toegankelijkheid van hun bedrijf of onderneming moeten vergroten. En dat als mensen met een handicap stuiten op ontoegankelijkheid of ongelijke behandeling, zij kunnen vragen om een doeltreffende voorziening. Een ondernemer of organisatie moet er dan voor zorgen dat die voorziening er komt, tenzij dat ‘onevenredig belastend’ is (te duur of om andere reden te ingrijpend).

### **Aanvragen van een oordeel van het College voor de Rechten van de Mens is gratis**

Voel je je vanwege je beperking ongelijk behandeld? Bijvoorbeeld in een winkel, in het openbaar vervoer, op de werkvloer of op school? Vraag dan om een doeltreffende voorziening.

### **Discriminatieklacht indienen**

Kom je er met de ondernemer, het schoolbestuur, je werkgever etc. toch niet goed uit, dan kun je discriminatieklacht indienen. Dat kan bij een Antidiscriminatiebureau bij jou in de buurt. Het Antidiscriminatiebureau geeft advies en helpt eventueel bij procedures.

Je kunt je discriminatieklacht ook voorleggen aan het College voor de Rechten van de Mens. Je kunt dat eventueel samen doen met een antidiscriminatiebureau. Het College onderzoekt jouw discriminatieklacht aan de hand van de Wet gelijke behandeling chronische ziekte of handicap. De andere partij wordt ook bij het onderzoek betrokken. Het College behandelt je klacht in een openbare zitting. Het College oordeelt uiteindelijk of er sprake is van discriminatie en geeft een advies. Het advies van het College is niet bindend, maar wordt in de praktijk wel vaak opgevolgd. Het College publiceert alle oordelen op hun website. Je kunt de oordelen selecteren op 'handicap of chronische ziekte'.

Het aanvragen van een oordeel van het College voor de Rechten van de Mens is gratis en je hebt er geen advocaat voor nodig. Als ondanks het oordeel van de het College voor de Rechten van Mens de discriminatie blijft doorgaan, dan kun je alsnog naar de rechter stappen. De rechter moet rekening houden met het oordeel van het College.

### **Geleidehond niet weigeren**

Sinds de ratificatie van het VN-verdrag Handicap staat in de Wet Gelijke Behandeling chronische ziekte en handicap dat de toegang van geleidehonden in principe niet meer geweigerd mag. Dat betekent dat assistentiehonden in principe altijd toegelaten moeten worden. Als je vindt dat je hond ten onrechte geweigerd wordt, dan kun je een klacht indienen bij het Antidiscriminatiebureau of bij het College voor de Rechten van de Mens.

### **Erkenning Nederlandse Gebarentaal**

Sinds juli 2021 is Nederlandse Gebarentaal erkend als officiële taal. Voor mensen met een gehoorbeperking voor wie Nederlandse Gebarentaal hun moedertaal is, betekent dat:

- dat bij crisis- en noodsituaties berichten van de overheid ook in Nederlandse Gebarentaal gecommuniceerd worden,
- dat belangrijke toespraken van kabinetsleden vertaald worden in Nederlandse Gebarentaal,
- dat zij bij een rechtszaak Nederlandse Gebarentaal mogen gebruiken,
- dat zij een eed of belofte in Nederlandse Gebarentaal mogen afleggen.









# Wat kun je als lokale belangenbehartiger met het verdrag?

De gemeente heeft een belangrijke rol bij de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Wat kun je als lokale belangenbehartiger of vertegenwoordiger van mensen met een beperking doen om de uitvoering van het VN-verdrag Handicap binnen je gemeente vooruit te helpen?

## Rol van de gemeente

### Wettelijk verplicht

De bedoeling van het VN-verdrag Handicap is dat Nederland toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. Hiervoor moet de achterstand die mensen met een beperking hebben ten opzichte van mensen zonder beperking, opgelost worden. Ook gemeenten moeten hieraan bijdragen.

Gemeenten zijn zelfs wettelijk verplicht om met het VN-verdrag Handicap aan de slag te gaan. Bij de ratificatie van het verdrag heeft Tweede Kamer een amendement aangenomen waarin staat dat gemeenten periodiek één integraal plan moeten maken voor de lokale uitvoering van het VN-verdrag Handicap.

### Lokale Inclusie Agenda

Het plan dat de gemeente moet maken, heet de Lokale Inclusie Agenda. In de Lokale Inclusie Agenda moet staan hoe de gemeente het verdrag gaat uitvoeren. Gemeenten moeten duidelijk omschrijven welke verbeteringen

en doelen ze gaan bereiken. En binnen welke tijd ze dat gaan doen. In het plan moeten alle levenssterreinen meegenomen worden: onderwijs, werk, inkomen, vervoer, wonen en leven. Bij het maken van de Lokale Inclusie Agenda moet de gemeente samenwerken met mensen met een beperking of met de organisaties die hen vertegenwoordigen.

## **Tips voor lokale belangenbehartigers**

### **Weet wat er in het VN-verdrag Handicap staat**

Zorg dat je als belangenbehartiger weet waarom het VN-verdrag Handicap belangrijk is en wat erin staat. In deze brochure vind je basisinformatie over het verdrag.

Wil je je echt goed verdiepen in het VN-verdrag Handicap, bekijk dan de E-learning van Niets Over Ons Zonder Ons (gratis te bekijken via de website [www.nietsoveronzonderons.nl](http://www.nietsoveronzonderons.nl)). De E-learning bestaat uit vier modules:

- Belang en inhoud van het VN-verdrag Handicap
- Werken vanuit het sociaal model
- Lokale Inclusie Agenda
- Invloed uitoefenen in je gemeente.

### **De bedoeling van het VN-verdrag Handicap is dat Nederland toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen**

Ook in de zogenaamde General Comments vind je meer uitleg over de betekenis van wat er in het verdrag staat. De VN heeft deze Comments geschreven als een soort toelichting of handleiding voor hoe je het verdrag in de praktijk kunt brengen. De Comments geven uitleg over een bepaald artikel of over een specifiek begrip. General Comment nr. 7 gaat over hoe mensen met een beperking betrokken moeten worden bij de uitvoering van het verdrag. Alle Comments zijn in het Engels geschreven, maar van nr 7 is een onofficiële Nederlandse vertaling (van Dennis R. Meijer).

### **Onderzoek waar je gemeente mee bezig is**

Elke gemeente moet dus een Lokale Inclusie Agenda (LIA) opstellen, maar nog niet alle gemeenten hebben dat gedaan. Onderzoek of jouw gemeente al een LIA heeft en of ze die regelmatig updatet.

Heeft jouw gemeente nog geen LIA? Bied je hulp aan. Wijs je gemeente op de informatie van het project Niets Over Ons Zonder Ons en op de Handleiding Lokale Inclusie Agenda van de VNG. Gemeenteraadsleden stellen goede informatie, tips en adviezen vaak op prijs. Het vergroot de kans dat gemeenteraadsleden bij de Raad aandacht gaan vragen voor inclusief beleid.

### **Maak gebruik van de artikelen van het verdrag**

Gebruik de artikelen van het VN-verdrag als onderbouwing voor je standpunten en in je lobby voor inclusief beleid. Denk bijvoorbeeld aan de volgende artikelen:

- artikel 9.1: recht op gelijke toegang
- artikel 19: recht op eigen regie en participatie
- artikel 20: recht op mobiliteit
- artikel 21: recht op informatie
- artikel 24.1: recht op inclusief onderwijs
- artikel 27.1: recht op arbeid
- artikel 28.1: recht op een behoorlijke levensstandaard
- artikel 30: recht op cultuur, recreatie, vrije tijd, sport

Meer uitleg over deze artikelen staat in de hoofdstukken ‘Mensenrechten’ en ‘Alle artikelen samengevat’.

### **Bied je ervaringsdeskundigheid aan**

In het verdrag staat dat de overheid bij het uitvoeren van het verdrag mensen met een beperking moeten raadplegen en hen moeten betrekken via hun vertegenwoordigende organisaties. Hierin kun je als lokale belangenbehartiger een grote rol spelen. Zet je eigen ervaringsdeskundigheid in of bied aan die via jouw organisatie te organiseren.

### **Word VN-ambassadeur**

Wil je nog een stap verder zetten en je in jouw gemeente intensief inzetten voor uitvoering van het VN-verdrag Handicap, dan kun je ook overwegen om VN-ambassadeur te worden. Op de website van de Coalitie voor Inclusie kun lezen wat een VN-ambassadeur doet en hoe je ambassadeur kunt worden.

# Meer informatie

De volgende organisaties geven meer informatie over het VN-verdrag Handicap.

## **Ieder(in)**

Ieder(in) is een netwerkorganisatie die opkomt voor de belangen van mensen met een beperking of chronische ziekte. Ieder(in) behartigt de belangen van meer dan twee miljoen mensen. Visie en standpunten van Ieder(in) zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op het VN-verdrag Handicap. [www.iederin.nl/vn-verdrag](http://www.iederin.nl/vn-verdrag)

## **Alliantie VN-verdrag Handicap – Niets Over Ons Zonder Ons**

Ieder(in), LFB, MIND en Per Saldo vormen de Alliantie VN-verdrag Handicap. Onder het motto Niets Over Ons Zonder Ons geeft de Alliantie informatie en advies over het VN-verdrag Handicap. [www.nietsoveronzonderons.nl](http://www.nietsoveronzonderons.nl) of [www.vn-verdraghandicap.nl](http://www.vn-verdraghandicap.nl)



### **College voor de Rechten van de Mens**

Het College ziet erop toe dat het VN-verdrag Handicap in ons land goed wordt uitgevoerd. Het College is officieel toezichthouder en oordeelt over gevallen van discriminatie. [www.mensenrechten.nl/themas/rechten-van-mensen-met-een-beperking](http://www.mensenrechten.nl/themas/rechten-van-mensen-met-een-beperking) en [www.mensenrechten.nl/oordelen](http://www.mensenrechten.nl/oordelen)

### **En verder**

Rijksoverheid - Rechten van mensen met een beperking | [Rijksoverheid.nl](http://Rijksoverheid.nl)  
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) - Iedereen doet mee! | [VNG](http://VNG)  
Coalitie voor Inclusie - VN-Verdrag Handicap | [Coalitie voor Inclusie](http://Coalitie voor Inclusie)  
MKB Toegankelijk - Toegankelijk ondernemen loont ([mkbtoegankelijk.nl](http://mkbtoegankelijk.nl))  
Code Diversiteit & Inclusie - [Code Inclusie & Diversiteit in cultuursector](http://Code Inclusie & Diversiteit in cultuursector)  
Digitoegankelijk.nl - Een toegankelijke digitale overheid | [Digitoegankelijk](http://Digitoegankelijk)



Niets Over Ons  
Zonder Ons



## Colofon

Deze brochure is een uitgave van de Alliantie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. PerSaldo, LFB, MIND en Ieder(in) vormen samen de Alliantie. De Alliantie vraagt aandacht voor het betrekken van ervaringsdeskundigen bij de uitvoering van het verdrag. Hiervoor voert de Alliantie het project Niets Over Ons Zonder Ons uit.

Copyright: januari 2023 Ieder(in)

Vormgeving: MEO

Samenstelling en redactie: Xan Koster  
en Margreet Jonge Poerink

**ieder(in)**

**PerSaldo**  
www.ipgb.nl

